

CHRONICLE OF HUMANITIES AND CULTURAL STUDIES

A Peer Reviewed Bimonthly International Journal

Special Issue on the Occasion of
UGC Sponsored Interdisciplinary National Conference on

Gandhian Thought: Past, Present and Future

1 October, 2019

Organized by

Shri. Yogeshwari Education Society's

Swami Ramanand Teerth Mahavidyalaya

Ambajogai, Dist. Beed - 431517

Chief Organizer

Mr. Ramesh Sonwalkar

I/C Principal, S.R.T.M. Ambajogai

Chief Editor

Dr. Shailaja Barure

Director, Gandhian Studies Center

Associate Editor

Mr. Dhanaji Arya

Director, IQAC

IMPACT FACTOR:4.197(IJIF)

ISSN: 2454-5503

CHRONICLE

OF HUMANITIES AND CULTURAL STUDIES (CHCS)

VOL. 5

SPECIAL ISSUE 1

OCTOBER 2019

A Peer Reviewed Bimonthly International Journal

Special Issue On the Occasion of UGC Sponsored
Interdisciplinary National Conference on
Gandhian Thought: Past Present and Future

Organized by

Shri Yogeshwari Education Society, Ambajogai's
Swami Ramanand Teerth Mahavidyalaya's
UGC Sponsored Gandhian Studies Center,
Departments of English and Social Sciences

Date: 1st October, 2019

Chief Organizer

Mr. Ramesh Sonwalkar

I/C Principal, S.R.T.M. Ambajogai

Chief Editor

Dr. Shaailaja Barure

Director, Gandhian Studies Center, Ambajogai

Associate Editor

Mr. Dhanaji Arya

Director, IQAC

Mahatma Gandhi Education and Welfare Society's
**CENTRE FOR HUMANITIES AND
CULTURAL STUDIES, KALYAN (W)**

www.mgsociety.in +91 8329000732 Email: chcskalyan@gmail.com

IMPACT FACTOR:4.197(IJIF)

ISSN: 2454-5503

CHRONICLE

OF HUMANITIES AND CULTURAL STUDIES (CHCS)

VOL. 5

SPECIAL ISSUE 1

OCTOBER 2019

A Peer Reviewed Bimonthly International Journal

Special Issue On the Occasion of UGC Sponsored
Interdisciplinary National Conference on
Gandhian Thought: Past Present and Future

Organized by

Shri Yogeshwari Education Society, Ambajogai's
Swami Ramanand Teerth Mahavidyalaya's
UGC Sponsored Gandhian Studies Center,
Departments of English and Social Sciences

Date: 1st October, 2019

Chief Organizer

Mr. Ramesh Sonwalkar

I/C Principal, S.R.T.M. Ambajogai

Chief Editor

Dr. Shaailaja Barure

Director, Gandhian Studies Center, Ambajogai

Associate Editor

Mr. Dhanaji Arya

Director, IQAC

Mahatma Gandhi Education and Welfare Society's
**CENTRE FOR HUMANITIES AND
CULTURAL STUDIES, KALYAN (W)**

www.mgsociety.in +91 8329000732 Email: chcskalyan@gmail.com

भारतीय लोकशाहीला प्रबळ करणारा-गांधी विचार

डॉ. भास्कर गायकवाड

महाराष्ट्र महाविद्यालय, निलंगा

प्रस्तावना:- आजची समाजव्यवस्था जर आपण बघितली तर, चंगळवाद, सत्ता लोलुपता, स्वार्थ, संपत्तीचा हव्यास याने भरलेली आहे. लोकशाहीला पोषक वातावरण आज समाजात दिसत नाही. आजची राजकीय, सामाजिक, आर्थिक, सांस्कृतिक, शैक्षणिक व्यवस्था वा परिस्थिती पाहता महात्मा गांधीचाच विचार यालातारु शकतो असे वाटते. त्यांच्या विचारांचे आज नव्याने आकलन करून घेण्याची गरज आहे. त्यांनी आपल्या विचारातून समाजाला दिलेला संदेश देशाची लोकशाही बळकट करू शकतो. ग्रामिण विकास, स्त्री-पुरुष समता, स्वातंत्र्य आणि समता, यासंबंधी त्यांच्या विचारांचे पुनर्मूल्यांकन झाले तर भारतीय लोकशाही मजबूत होण्यास मदत होईल या अनुषंगाने प्रस्तुत शोधनिबंधात मांडणी केलेली आहे.

महात्मा गांधी यांचा आचार आणि विचार हा खऱ्या अर्थाने एकरूप होता. सत्याचा शोध घेण्याच्या त्यांच्या भूमिकेने त्यांच्या आचार विचाराला बळकटी देण्याचे काम केले. माणसांच्या सत्यप्रवृत्तीवर त्यांचा प्रचंड असा विश्वास होता. त्यांच्या त्या सत्याच्या प्रवृत्तीला जागृत करण्याचा प्रयत्न महात्मा गांधींनी आयुष्याच्या शेवटच्या टप्प्यापर्यंत केला. यातून निर्माण झालेल्या माणूसकीलाच त्यांनी समाज जिवाचा आधार बनवला. 'माणूस वाईट नसतो त्याची प्रवृत्ती वाईट असते' त्यांच्या प्रवृत्तीला बदलणे गरजेचे आहे. तरच लोकशाहीला पोषक वातावरण निर्माण होऊ शकेल आणि यासाठी महात्मा गांधींच्या विचारांची गरज आहे.

ग्रामविकासासंबंधी विचार:- महात्मा गांधींचा देशाच्या योगदानासाठीचा काळ म्हणजे पारतंत्र्याचा काळ त्यामुळे देशात दुःख, दारिद्र्य, गरिबी, अंधश्रद्धा, अनिष्ठा रुढी परंपरा, अन्याय, अत्याचार, याने ग्रासलेला निराशामय समाज होता. या समाजाला बदलण्यासाठी महात्मा गांधींना स्वातंत्र्य, समता, बंधुता, सत्याची कास असलेला, प्रेम, अहिंसा या मूल्यांवर आधारीत वर्ग व शोषनविहीत समाजरचना निर्माण करावयाची होती. भारत हा खेड्यांचा देश असल्यामुळे ही सुरवात खेड्यापासून होणे आवश्यक होते. म्हणूनच महात्मा गांधींनी ग्रामविकासाकडे लक्ष केंद्रीत केले होते. हे परिवर्तन शिक्षणाशिवाय शक्य नाही. 'शिक्षण हे परिवर्तनाचे एक प्रभावी साधन आहे.' समाजाच्या आणि व्यक्तीच्या जीवनाला एक वेगळं वळण व दिशा देण्याचं काम शिक्षण करते. शिक्षण हे फक्त पुस्तकाद्वारेच नाही तर ते कृतीद्वारे

- ✓ ३२. भारतीय लोकशाहीला प्रबळ करणारा-गांधी विचार | डॉ.भास्कर गायकवाड | १५४
३३. ग्रामोद्योग - काल,आज,उद्या | प्रा.पाटील अनुराधा ल. | १५९
३४. महात्मा गांधी : एक सत्याची प्रयोगशाळा | डॉ.रुद्देवाड बी.पी. | १६३
३५. महात्मा गांधीचे सर्वोदय तत्वज्ञान एक दृष्टिक्षेप | गौतम गायकवाड | १६५
३६. महात्मा गांधीजींची शैक्षणिक ध्येय एक अवलोकन | डॉ. कालिदास दि.फड | १६८
३७. गांधीवादी विचारांची प्रासंगिकता | डॉ.संतोष कोल्हे | १७१
३८. महात्मा गांधीजींचे भारतीय राष्ट्रीय ... | जयश्री पं. पोटपल्लेवार | १७९
३९. सत्य आणि अहिंसेचा वर्तमान काळात ही उपयोगीतेचा ... | पवार बी.टी. | १८३
४०. म.गांधीजीची ग्रामस्वराज्याची कल्पना आणि ... | डॉ.कुंभारकर के.जी. | १८८
४१. मराठी साहित्याची प्रेरणा : महात्मा गांधी | डॉ. लहू दि. वाघमारे | १९१
४२. गांधीजींचे अहिंसावादी विचार | संजय मोहाडे | १९७
४३. महात्मा गांधीजींचे सत्य आणि अहिंसे संबंधी विचार | नवनाथ ज्ञा. पवळे | २०३
४४. महात्मा गांधी यांचे राष्ट्रीय एकात्मताविषयक विचार .. | सोनवणे जी.एन. | २०५
४५. गांधीजींचे विचार - स्त्रियांसाठी वरदान... | सय्यद अफरोज अहेमद | २०९
४६. म. गांधीचे राजकीय विचार | नितीन शिंदे | २१२
४७. महात्मा गांधी व अस्पृश्यता निर्मुलन | श्रीमती. धुमाळ सीमा का. | २१५
४८. महात्मा गांधीजींचे पर्यावरण विषयक विचार : ... | डॉ.पिसाळ हरिदास जी. | २१८
४९. राष्ट्रपिता म.गांधीचे भारतीय स्वातंत्र्य चळवळीत ... | डॉ.आचार्य आर.डी. | २२०
५०. महात्मा गांधीचे आर्थिक विचार :- एक दृष्टिक्षेप | मनिषा धनराज केंद्रे | २२३
५१. महात्मा गांधीजींचे समाजसुधारणा विषयक विचार | अंबुरे ऋषिकेश स. | २२७
५२. परकीयांच्या नरजेतून गांधी मिमासा | डॉ.सदाशिव बा. दंदे | २३२
५३. म. गांधी आणि सत्याग्रह | डॉ. जगदिश देशमुख | २३५
५४. महात्मा गांधीं ग्रामस्वराज्य | डॉ.सौ.ममता म. देशमुख | २४२
५५. महात्मा गांधीजींचे आरोग्य व आहार विषयक विचार | डॉ. अरविंद व.कदम | २४५
५६. गांधी विचार हि काळाची गरज | डॉ. गंगणे आर.व्ही. | २४९
५७. महात्मा गांधीजींच्या 'ग्रामस्वराज्य' संकल्पनेची ... | डॉ.जे.के.भालेराव | २५३
५८. गांधी :काल, आज आणि उद्या | डॉ. शामराव म.लेंडवे | २५७
५९. महात्मा गांधी यांच्या आर्थिक विचारांची... | डॉ. निलेश व्ही. होदलुरकर | २६०
६०. महात्मा गांधींचे शैक्षणिक विचार | डॉ. एस.एम. कोनाळे | २६६
६१. महात्मा गांधी यांच्या विचारांची ... | चिकटे व्यं. दगाडू / डॉ. लिगाडे ओ.व्ही. | २६९